

Aslında herhangi bir şeyin değeri diğeriyle mukayese edilince daha iyi ortaya çıkar.

İslâm inancını diğer inançlarla karşılaştıracak olursak bazı hayatı genel özellikler buluruz. Bu özellikleri burada uzun uzun anlatmak mümkün olmadığı için kısaca şu noktalarda toplamaya çalışacağız.

a) YAHUDİLERİN VE Hİ- RİSTİYANLARIN İNANCINA GÖ- RE GENEL ÖZELLİĞİ:

Günlerin birinde Mısır kralı yahudilerin, hristiyanların ve müslümanların diyanet başkanlarını toplar. Ve her başkandan kendi dini inancının diğer dinî inançlardan üstünlüğünü belirtmesini ister. Başkanların her biri diğerine işaret ederek başlamasını ister. Müslümanların diyanet başkanı söze başlar ve şöyle der: Eğer yahudiler cennete giderlerse bizde gideriz. Çünkü onların peygamberine ve kitaplarına inanmak inancımızın bir şartıdır. Eğer hristiyanlar cennete girerlerse, yine biz de onlarla beraber gireriz. Çünkü onların da peygamberine ve kitaplarına inanırız ve inanmak inancımızın bir şartıdır. Fakat biz müslümanlar cennete girersek onlar bizimle giremeyecekler. Çünkü onlar bizim peygamberimize ve kitabımıza inanmamaktadırlar.

Bu açıklamanın üzerine kral, hristiyan ve yahudi, dinlerinin temsilcilerinden görüşlerini ve açıklamalarını ister. Fakat onlar, bize diyecek birşey kalmadı diyerek susarlar. Böylelikle müslümanların temsilcisi islâm inancının o dinlere göre olan özelliğini basit bir misâlle-uzun uzun münakaşaya yol açmadan ortaya koymuştur.

Evet. İslâm inancının buradaki özelliği, inancın geniş kapsamlı oluşundan doğmuştur. Çünkü islâm inancı bildiğiniz gibi sadece yahudilerin ve hristiyanların peygamberlerine ve kitaplarına inanmayı şart koşmakla yetinmeyip şimdiye kadar Allah tarafından indirilen bütün kitaplara ve gönderilen bütün peygamberlere inanmayı şart koşmuştur. Dolayısıyla islâm inancı bütün ilâhi dinlerin inancını kapsamıyla en geniş dinî inanca, ve dinlerin sonucu olmaya lâyık bir din olmuştur.

Bana, önceden hiç bir dine bağlı olmamış olsaydın ve bir dine bağlanmayı zorunlu görseydin hangi dine bağlanırdın diye sorduklarında İslâm dinine diye cevap vermiştim. Sebebi sorulunca da İslâm inancının her bakımdan en geniş ve enmükemmel bir din olduğunu gördüğüm için diyerek sebebini belirtmiştim.

İSLÂM İNANCININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Dr. MİKDAT YALÇIN

**"EY MUHAMMED, EĞER
SENDEN BENİ BİR KULUM
SORACAK OLURSA BEN
YAKINIM. BANA DUA EDENİN
DUASINA İCABET EDERİM.
BENDEN DİLESİNLER VE
BANA İNANSINLAR KI,
HİDAYET BULALAR."**

**b) BAZI FELSEFİ İNANÇLARA
NİSBETEN ÖZELLİĞİ; MESE-
LÂ ARİSTO'NUN ALLAH'A
OLAN İNANCI :**

Allah dünyayı ve insanları yarattık-
tan sonra dünyadan elini çekmiştir.
Ve cereyan eden dünyevi ve insanî
olaylara karışmaz olmuştur. Çünkü
karışması onun yüceliğine yakışma-
dığı gibi, öyle şeye tenezülde etmez.
Çünkü Allah'lık sıfatına, kendisinden
aşağı olan varlıklarla ilgilenme ona
yakışmaz. Dolayısıyla bazıları Aris-
to'nun Allah'ını, Aristo'nun görüşü-
ne göre, kibirliliğinden hiçbir şeye
karışmayışını, cansız heykel gibi bir
komutana benzetiyorlar.¹ Bu inancın
diğer bir örneğini de Brahma dinin-
de görürüz. Bu dine göre de Allah
(Brahma) vazifesi olan yaratmayı
yerine getirdikten sonra tamamen
devamlı bir istirahatete çekilmiştir.²

Diğer taraftan Allah -Aristo'ya
göre- dünyadan haberdar değildir.
Ve dünyada cereyan eden her şeyi
bilmez. Şüphesiz böyle bir Allah

inancı insanı ilâhi kontrolden tamamen etkisiz bırakır.

İslâm inancı ise bunun aksine, Allah Teâlâ, insana yakındır, iyi kullarının çağırısına, duasına icabet eder. Burada yüce Allah şöyle buyuruyor:

**"Ey Muhammed, eğer senden beni bir kulum soracak olursa ben yakınım.
Bana dua edenin duasına icabet ederim. Benden dilesinler ve bana inansınlar ki,
hidayet bulalar."³**

Diğer taraftan İslâm inancına göre yüce Allah kâinata vaki olan herşeyi
bilir. Bilgisinin dışında kalan hiç bir şey yoktur Allah'u Teala burada şöyle buyu-
ruyor:

**"Ey Muhammed, de ki, kalbinizdekini gizlesenizde açıklasanızda Allah onu
bilir ve Allah yine yerde ve göklerde olan her şeyi bilir. O'nun gücü herşeye yeter."⁴
Nasıl olur da yaratan yaratılanı bilmez?**

**"İnsanı biz yarattık ve onun nefsinde dolaşanı dahi biliriz."⁵ Sadece bilmekte
de yetinmez onun yazıcı melekleri de insan ne yaparsa ve neye niyet ederse bun-
ların tümünü yazarlar. Ve dosyasına işlerler. Bunu da yüce Allah şu âyetinde be-
lirtmiştir:**

(1) Bak: Yusuf Kerem Tarihül - Felsefetül Yunaniye. Kahire. el-Mahdatul-Mısıriyye. 5. B. S. 182

(2) Ali Abdul Vahid; Vafi el-Esferul-Mukaddese Kahire 1964, S. 166

(3) Bakara Sûresi, 2/180

(4) Ali İmran Sûresi, 3/29

(5) Kaf Sûresi, 5/16

"Bizim, onların gizli ve aşikâr aralarında konuştuklarını bilmediğimizi mi sanıyorlar? Hayır. Biliyoruz ve yazıcı meleklerimiz onun yanında hepsini yazıyorlar".⁶

Şüphesiz, böyle bir inançla diğer inanç bir olamaz. O felsefi inanç insanı ilâhî kontrolden tamamen uzak tutuyorsa bu inanç da insanı her halde ilâhî kontrolün içinde tutuyor. Böyle bir ilâhî kontrole inanan bir insan gizli veya aşikâr olsun hiçbir zaman kötülük işlemeye cesaret edebilir mi?

c) DİĞER BAZI DİNLERE KARŞI İSLÂM DİNİN HAYATI ÖZELLİĞİ :

Bu dinlerden biri olan Brahman dini Hindistan'da yaygındır. Bu dinin inancı da Tanrı Brahma insanları dört zümre olarak yaratmıştır. Birinci zümreyi Tanrı ağzından yaratmıştır. Bunlar Barahmanlardır. İkinci zümre: Kaşterler, bunları da kolundan yaratmıştır. Üçüncü zümre: Fişeler dir ki, bunları bacağından yaratmıştır. Dördüncü zümre :

Sodars'dır, bunları da ayağından yaratmıştır. Tanrı'nın en şerefli yeri ağzı olduğuna göre, en şerefli insanlar birinci zümredir. En aşağı zümre de Sodarslardır. Çünkü bunlar Tanrı'nın en aşağı yeri olan ayaklarından yaratılmışlardır. Dolayısıyla bunlar alçak insanlardır. Bunlardan üstün zümreler, bunlardan ne evlenirler, ne de yanlarına yaklaşırlar. Çünkü bunlar onlara göre pistirler, ellerinin değdiği şey de yenmez.

Diğer taraftan bu zümreler ancak yaratılışlarına göre vazifeler ve işlere girerler. En yüksek vazifeler en yüksek zümreye mahsustur. İkinci derecede olan zümrede askerî vazifeleri alırlar. Üçüncü derecede olanlar ancak hayvancılık ve çiftçilikle uğraşırlar. Dördüncüleri de kendinden üstün zümrelere hizmetçi olabilirler. Bu ayırım ve vazife taksimi hiç bir zaman değişmez. Ve yine her kimse ne yaparsa yapsın hiç bir zaman kendi, zümresine tahsis edilen vazifeden üstün vazife alamadığı gibi, kendisinden üstün olan zümreye de yükselemez.⁷ Böyle, bu ayırım yüzyıllarca devam etmektedir. 1947 yılında anayasa ile yasak edilmişse de⁸ halk arasında henüz etkisi tamamen kaybolmamıştır sonra böyle bir inanç insanların önüne yükselme sahası açmamaktadır. Şimdi bir de İslâmın bu alanda sunmuş olduğu inancı ele alalım ve iki inanç arasındaki farkı görelim.

İslâma göre insanların aslı birdir. Önce topraktan sonra da Allah ruhundan bir nefha üfleyerek ilk insanoğlunu (Âdem'i) yaratmıştır⁹. Sonra Âyeti kerimede, Allah ruhundan insana üfledi, kelimesi her insanda kutsal bir unsur olduğunu ifade etmektedir.

(6) Zuhurif Süresi, 43/80

(7) a) Dr. Ali Abdul-Vahid Vafi; el-Esfarül Mukaddese fil-Edyanil Sabikalil - İslâm, Kahire. Daru Nahdatu-Mısır, Bil-Feccale, 1964, S. 173 ve d. Mahmud Ebul-Faydül-Menüfi el-Huseyni Eddinul Mukaren, Kahire. Daru Nahdatu, Mısır, el-Feccale, t.y. S. 54.

(8) Orhan Hancıoğlu; İnanç Sözlüğü, İstanbul Remzi Kitapevi, 1975 Brahma kelimesine, Bk. Ebur-Rihani'l-Beyruni, Fi Tahkiki malil-Hind min Makule, Haydarabad, Dairatul-Mârifil-Osmaniye, 1958, S. 76

(9) Secde süresi 32/7-9, Hicir süresi 15/29

İSLÂM İNANCININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Bunun için yüce Allah insanı aslında şerefli kıldığını ve insanı üstün bir varlık olarak yarattığını bildirmektedir. Burada yüce Allah şöyle buyuruyor.

“And olsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık onların kara ve denizde gezmelerini sağladık. İyi şeylerle onları rızıklandırdık. Yarattıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık.”¹⁰

Evet bu yaradılış itibariyle her insan diğerleriyle aynı seviyede muhteremdir ve şerefli. Hiçbir kimse soyu veya ırkı itibariyle diğerlerine üstünlük taslayamaz. Burada peygamber efendimiz şöyle buyuruyor:

“Hepiniz Âdem oğullarısınız Âdem’de topraktan yaratılmıştır. İnsanlar babalarıyla (sülâleleriyle) öğrenmeyi bıraksınlar, yoksa Allah’ın yanında pislik böceğinden daha aşağı olurlar”¹¹.

İslâmiyet ancak insanları yükselmeye üç şeyle teşvik etmiştir. Birincisi ilim: Yüce Allah burda şöyle buyuruyor.

“Bilenler ile bilmeyenler hiç bir olurmu”¹² Bunun için yüce Allah ilim tahsil edipte, iman edenlerin derecelerini artıracığını bildirmektedir.

“Allah sizlerden iman edenlerin ve ilim sahiplerinin derecelerini yükseltir”¹³.

İkincisi ise imandır. Bunun için belirttiğimiz yüce Allah ilim edinipte iman edenlerin derecelerini artıracığını bildirmektedir.

Üçüncüsü ise, kötülüklerden uzaklaşıp iyilik yapmakla olur. Burada Peygamber Efendimiz, şöyle buyuruyor: “İnsanların en hayırlısı, onlara en faydalı olanıdır”¹⁴.

Sahabelerden Ebuzer arap olmayan bir sahabeyi kınadığında ona Peygamber Efendimiz şöyle demiştir.

“Sen ne kırmızıdan, ne de siyahtan hayırlısın. Ancak Allah’a takve yönünden daha fazla olursan hayırlı olursun”¹⁵.

Yüce Allah’ta şöyle buyuruyor:

“Ey insanlar, doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık, sonra sizleri çeşitli milletler ve kâbileler haline getirdik ki, birbirinizle tanışmanız için, şüphesiz Allah katında en şerefleriniz O’nun buyruklarını daha iyi yerine getireninizdir”¹⁶.

Böylelikle, İslâm inancının burada insanlık ve toplumsal bakımdan ne kadar büyük değeri olduğunu görüyoruz. İnsanları yaradılış itibariyle bir seviyede görüp, hayırlı işlerde, ilim, iman, gibi hayırlı işlerle yükselme imkanını hepsine aynı seviyede tanıyıp, hepsini de yararlı şeylere teşvik etmekte toplumun tümünü aynı

(10) İsrâ Sûresi, 17/70

(11) Tefsir bn. Kesir. Hüseyyenin rivayeti., C. IV. s. 217

(12) Zümer Sûresi 39/9

(13) Mücadele Sûresi, 58/11

(14) Suyuti, Camius-Sağır. a.g.e. C. II, s. 9

(15) Tefsir. bn. Kesir Rivayeti Hüzeyfe. C. IV, s. 217

(16) Hucurat Sûresi. 49/13.

seviyede yükselişe davet etmektedir. Öteyandan yine Brahma dini gibi Tanrı'nın ruhu bazı ağaçlara, hayvanlara ve diğer bazı şeylere sirayet etmiştir, diyerek insanları ağaca, ırmağa ve inek, gibi şeylere taptırmıyor¹⁷

İslâm dini insanı dünyadaki maddî yaratıkların en şerefli ve en üstünü olarak tanıdığı için kendisinden aşağı olan hiç bir varlığa tapmasını layık görmemektedir. İnsan ancak Allah'a tapar ve tapması gerekir. Çünkü yaratılan şey tapınak olamaz. Ve hiç bir türlü tapınmaya layık olamaz.

d) İslâm inancı akla ve mantığa uygun bir şekilde olup onda diğer bazı inançlarda olduğu gibi aklın kabul etmeyeceği bir şey yoktur. Mesela Brahma dinin de üç tanrı bulunmaktadır.

Birincisi, Brahma yaratıcı Tanrı, ikincisi, Visnu koruyucu ve yapıcı Tanrı, üçüncüsü de Siva, yıkıcı ve can alıcı korkunç bir Tanrıdır ki Onun şerrinden ancak ona kurban kesmek ve adak adama gibi şeylerle kurtulunur.

Brahma gerçek, Tanrı olup, asıl ibâdete lâyık olan odur. O, yaratmayı meydana getirdikten sonra hiç bir şeye karışmamak suretiyle tam bir istirahate çekilmiştir¹⁸.

Peki yıkıcı Tanrı ile koruyucu Tanrı ihtilâf ederlerse ne olur? Buna karşı yaratan Tanrı susacak mı?

Böyle yanlış inançlar Kuran'ı Kerim-iman mantığında şöyle reddetmiştir: "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka Tanrı olsaydı yerin-göğün nizamı ve düzeni bozulmuş olurdu¹⁹."

Sonra yaratan Tanrı o kadar kâinatı yarattıktan sonra hükümranlığını diğerlerine vermeye nasıl razı olur. O kadar yorulsun, sonra da sultanlığı diğerlerine bıraksın! Diğer taraftan Tanrı yorulmuş diyorlar. Tanrı hiç yorulur mu?

Buna benzer bir inancı da Yahudilerde de görüyoruz. Onlar da Allah yeri-göğü yarattıktan sonra bir gün istirahat etti derler. O günde Cumartesi günüdür ki, o da sept günü oluyor. Onun için yahudiler o günü istirahat günü kabul etmişlerdir²⁰.

Burada şuna da işaret etmemiz gerekir. O da bazen yahudilerin ve hristiyanların yanlış inançlarına burada işaret ediyorsak, bu gibi inançların dinlerinin aşında olmayıp kendileri ortaya sunmuşlardır. Bütün bunlara Kuran'ı Kerim' işaret etmiştir.

Burada Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun ki, gökleri-yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık ve bize hiç bir yorgunluk da gelmedi²¹."

(17) Dr Ali Abdul-Vahid Vafi, a.g.e. S. 167

(18) a) Dr. Ali Abdul-Vahid Vafi, a.g.e., S. 166
b) Orhan Hancıoğlu, a.g.e. S. 110

(19) Enbiya Sûresi, 21/22

(20) Dr. Ahmed Şelebi, Mukarenetu'l-Edyan el-Yahudiyye, Kahire, en-Nahdatul-Mısriyye, 1966, S. 282.

(21) Kef Sûresi, 50/38

İSLÂM İNANCININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Biz yine o üçlü inancın bir çeşidini de hıristiyanlarda görüyoruz. Hıristiyanların bir kısmına göre onlar da Berberanlar diye adlandırılanlardır. İsa ve Meryem'de Allah olmakla beraber, üç tane Allah'ın olduğuna inanmak şarttır. Bu güne kadar bunlardan kalanlar azalmışsa da Peygamber Efendimizin zamanında çok idi. Dolayısıyla bunlara Kuran'ı Kerim'de işaret edilmiştir²². Öyle ki, bu inancın hıristiyan dininin aşında olmayıp sonradan ortaya çıktığını ve tamamen yanlış bir inanç olduğunu Kuran'ı Kerim'de bize şöyle bildirilmiştir.

"Allah, ey Meryem Oğlu İsa! Sen mi insanlara beni ve annemi Allah'dan başka iki tanrı edinin dedin? (İsa) haşa! Ben seni her lâyık olmayan şeylerden üstün tuttum. Ben nasıl gerçekten uzak olan bir şeyi söyleyebilirim... Ben onlara sadece bana emretmiş olduğun-Rabbim ve Rabbiniz olan- Allah'a ibâdet edin dedim. Ben de aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında buna şahidim²³."

Daha sonra Yüce Allah İsa'nın sadece bir elçisi olduğunu, annesinin de ve kendisinin de diğer insanlar gibi bir beşer olduklarını şöyle bildirmiştir.

"Meryem oğlu Mesih ondan önce geçen peygamberler gibi ancak bir peygamberdir. Annesi de dosdoğru bir hanımdır. Her ikisi de diğer insanlar gibi yemek yiyip (ihtiyaçlarını) görürlerdi²⁴."

Buna rağmen hıristiyanlar bugün genellikle üçlü inanca inanmayan hıristiyan saymamaktadırlar. O inançta Baba-Oğul Ruh'u'l-Kudus, diye üçlü inanç kabul edemeyeceği bir şekilde bütün hıristiyanların inanması şart koşulmuştur²⁵.

Bu kouyla ilgili bir müslüman ile bir hıristiyan şöyle bir münakaşa da bulurlar.

Müslüman : Sen İsa'nın Allah'ın oğlu olduğuna inanıyor musun?

Hıristiyan : Evet

Müslüman : Peki Allah'ı ne kadar büyük tanırırsın:

Hıristiyan : Herşeyden büyük tasavvur ederim.

Müslüman : Peki Meryem'in büyüklüğünü Allah'a nisbeten ne kadar tasavvur edersin:

Hıristiyan : Çok küçük, karınca kadar desem belki de yine büyük olur.

Müslüman : Peki o kadar büyük varlık, o kadar küçük varlıkla nasıl evleneceğini tasavvur edip kabul edersin. Hıristiyan burada durakalır.

Evet. Biz de İsa'nın babasız olduğuna inanmaktayız. Babasız insan nasıl olur. Ve hangi mantık bunu kabul eder diye itiraz eden olabilir. Biz deriz ki, Allah'ın varlığı mantıklı esaslara dayanır ve bu dayanağı başka bir, iman mantığı adlı makalemizde açıklamış bulunuyoruz. Eğer Allah ilk insanı anasız babasız yarattı ise bir insanı da yaratabilmesi daha kolaydır. Tabiat kanunları devamlı olarak sadece insanlar için geçerlidir. Fakat yaratıcı için, yani o kanunları meydana getiren için devamlı geçerli değildir. Yüce Allah kudretini göstermek için insanı anasız-baba-

(22) Dr. Ali Abdul-Vahid Vafi, a.g.e. S. 98

(23) Maide Sûresi, 5/116-117

(24) Maide Sûresi, 5/75

(25) Ali Abdul-Vahid Vafi, a.g.e., S. 104

sız yarattı, birini de sadece babasız yarattı. Allah'a ve onun yaratma kudretine inandıktan sonra insandan daha büyük şeyleri de yoktan meydana getirdiğine de inandıktan sonra, sadece bir insanı babasız yaratmayı kabul etmek mantikidir. Aksini kabul etmemek mantığa aykırıdır.

Sonra yaratılanın yaratan gibi Allah olması hiç bir mantığın kabul edebileceği bir şey değildir. Eğer bazı hıristiyanların tasavvur ettiği gibi İsa babasız olması nedeniyle Allah'ın oğlu oluyorsa,²⁶ öyleyse (Adem) hem anasız hem de babasız olması hesabıyla Allah olması veya hiç olmazsa Allah'ın oğlu olması daha uygun olurdu.

e) İslâm inancında, diğer bazı dinlerde olduğu gibi insana gücü üstünde işleri yapmaya zorlayan bir yasa yoktur. Aksine İslâmiyet insanın çeşitli durumlarda ve hallerde insanın imkanlarına göre hükümler koymuştur. Burada önce o dinlerden bir örnek verelim: Meselâ Brahma dininde ibâdet örneklerinin en zorunu görüyoruz. O da devamlı oruç tutmak gibi. O dine göre en eftal oruç ölene kadar tutulandır. Çünkü onların nazarında insanın Tanrı'ya kavuşabilmesi, önce dünyevi arzuları yok etmek sonra da maddî varlığından soyulup çıkmakla olur²⁷. Böyle bir inanç toplumunu uzun zaman hayatı terk etmeye ve bazı kişileri mağaralara çekilip hayattan tamamen uzaklaşmaya sürüklemiştir. Dolayısıyla O dine fazla sarılma dönemlerinde Hint halkının en pasif, geri ve düşük yaşamasına sebep olmuştur. Bunun başka bir eşini de Brahma dininden gelişen Budizm de görürüz²⁸ Böyle bir zor dini tutumun bir başka örneğini de hıristiyan, katolik mezhebinde görürüz. O da din adamlarının kadın veya erkek olsun, evlenmelerinin yasak olmasıdır²⁹.

Böyle ve buna benzer dini prensipler insanın tabii ihtiyaçlarına tamamen karşı olmasıyla beraber, insanı tabiat üstü zorluklara sürükler. Böyle dini prensipleri Allah kullarından aslında istememiştir.

Ve onlardanda istememiştir. Fakat onlar kendilerinden bu zorlukları dine ilâve etmişlerdir. Bunu yüce Allah Kuran'ı Kerim'de şöyle bildirmiştir:

“Onlar rahipliği ortaya çıkarttılar, biz onu kendilerine yazmadık³⁰. Sonra hayatı bırakıp da devamlı Allah'a ibâdetle çekilmeyi de islâmiyet yasak etmiştir. Çünkü o zaman toplumun hayatı felce uğrar. İlerleyeceği yerde devamlı geriler. Bunun için Peygamber Efendimiz öyle ibâdetlerden men etmiştir³¹. Bunun bir misali de sahabelerden bazılarının devamlı ibâdet etmeye karar aldıklarını işitince onların birini çağırıp şöyle demiştir:

“Ya Abdullah, senin gündüzü oruç tutup, geceyi ibâdetle geçirdiğini haber almadım mı sanıyorsun? Evet dedi. Peygamberimiz: Yapma, Oruç tut ve iftar da et. İbâdet et ve yat cisminin senin üzerinde hakkı vardır. Hanımının da senin üzerinde hakkı vardır³².” Diğer bir hadiste de şöyle buyuruyor. “Rabbinin senin üzerinde

(26) Dr. Ali Abdul-Vahid Vafi, a.g.e., S. 102 ve d.

(27) a) Mahmud Abdul-Faydıl Manuf, a.g.e. S. 46

b) Dr. Abdul-Vahid Vafi, a.g.e. S. 171.

(28) Orhan Hancelrioğlu, a.g.e. s. 113, bak: Budizm

(29) Ali Abdül-Vahit Vafi, a.g.e. s. 122.

(30) Maide Sûresi, 57/27

(31) Sahihi-l-Müstedrek, C. II, S. 159. Kitabu-n-nikâh

(32) Fethu'l-Bari bi şerhil Buhari, a.g.e. C. V, S. 121

hakki vardır. Nefsinin de hakkı vardır, ailenin de üzerinde hakkı vardır, her hak sahibinin hakkını ver³³”.

Peygamberimizin bu sözünün getirmiş olduğu ibâdet yasanın değerini, dinde aşırı giden milletlerin ve fertlerin durumunu, ileride doğuracak kişisel ve toplumsal zararlarını gözönünde tasavvur edecek olursak, o zaman böyle bir yasanın ne kadar hâyatî önem taşıdığını daha iyi anlarız.

Bütün bunlar için yüce Allah aşırı davranışı eski dinlerde de men etmiştir.

Buna delil olarak şu ayeti buluyoruz:

“Ey kitap ehli, dininizde aşırı davranmayın. Allah hakkın da ancak gerçeği söyleyin³⁴.” Peygamberimiz de böyle aşırı davranışın milletler arasındaki tehlikeli etkisini bildiği için burada şöyle buyurmuştur:

“Dinde aşırılıktan sakının nitelikim sizden öncekiler dinde aşırılıkla helâk oldular³⁵.”

Sonra yüce Allah dini, insanları zorluğa ve dara düşürmek için indirmemiştir. Ancak onları hayatta doğru yola hidayet etmek için indirmiştir. Dolayısıyla görüyoruz ki, insanın hayatî şartlarına göre hükümler indirmiştir. Mesalâ seferde namaz kısaltılır. Oruç tutmak farz olmaz, hastalıkta hastanın durumuna göre dini buyruklar hafifler Gücü yetmeyen Hacca gitmez ve benzerleri hükümleri görürüz.

Bütün bunlar için peygamberimiz şöyle buyuruyor:

“Din kolaydır. Kim ki, onu zorlaştırırsa din onu yener. Doğru davranmaya çalışın. Dine yaklaşın ve müjdeleyici olun³⁶.”

İşte bütün buradaki yazılarımıza dayanarak diyebilirizki İslâm inancı hem ilmi, hem de mantikî esaslara dayandığı gibi tatbiki sahasında da mantığa aykırı bir tarafını bulamayız. Diğer taraftan insan gücünün üstünde insanları dara düşürücü ve çok zorlayıcı hükümleri de bulamayız.

Dolayısıyla bugünkü dinler içerisinde en ilmi, en mantikî ve en yararlı din diyebiliriz. Böyle bir din de, son din olmaya ve ebedî kalmaya lâyık bir din olduğu için dinlerin sonu olmuştur.

Böyle bir dinin cahiliyet devrinde, okumuşluğu dahi olmayan bir insan tarafından getirilmesi mümkün değil, ancak kâinatı yaratan, geçmişi ve geleceği bilen Allah tarafından gönderilmiş olduğu gün gibi açıktır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey Muhammed! Kuran'ı sana sıkıntıya düşesin diye indirmedik, ancak Allah'tan korkanlara bir öğüt olsun diye indirdik. o yeri ve yüce gökleri yaratan Allah katından indirilmiş bir kitaptır³⁷.”

Allah bu dini ve bu kitabı koruyacağını vaad etmiştir. Bu hususta da yüce Allah şöyle buyuruyor.

“Doğrusu (o) kitabı biz indirdik ve onu biz koruyacağız³⁸.”

(33) Fethu'l-Bari, a.g.e. C. V, S. 128

(34) Nisâ Sûresi, 4/171 bak: Maide Sûresi, 5/77

(35) el-Camiu's-Sağir, a.g.e. C. I, S. 116

(36) Hidayetu'l-Bari ile Tertibi Ahadis'i'l-Buhari, a.g.e. C. I, S. 110

(37) Taha Sûresi, 20/1-4

(38) Hicr Sûresi, 15/9